

La revolta de les Terres de l'Ebre

El 25 de febrer, una manifestació contra el transvasament de l'Ebre culminarà, a Barcelona, un seguit de mobilitzacions en contra del Pla Hidrològic, el mapa eòlic i la central tèrmica d'Enron. Aquests projectes han provocat l'oposició d'unes terres que se senten l'ase dels cops i s'aixequen per a exigir "equilibri territorial" i reclamar el dret a un model propi de desenvolupament.

“**H**i ha un desequilibri territorial. Ja tenim Ascó, Vandellòs, les hidroelèctriques de Riba-roja i Flix! Produïm el 80% de l'energia de Catalunya! I ara ens prenen 33.000 litres d'aigua per segon, ens planten molins de 150 metres d'alçada i la tèrmica més gran d'Europa! És clar que volem infraestructures, però no d'aquesta classe”. Ho diu Toni Borrell, de la Plataforma per a la Defensa de la Ribera, una de les entitats que van convocar la manifestació de Móra d'Ebre el passat 4 de febrer sota el lema “Prou agressions al territori” i va aplegar 25.000 persones, una fita difícil a la Ribera d'Ebre, una comarca amb 22.000 habitants. Aquest acte, com la manifestació que se celebrarà diumenge, 25 de febrer, a Barcelona, intenta aturar el transvasament previst pel Pla Hidrològic Nacional, la proliferació de centrals eòliques a les Terres de l'Ebre i la instal·lació de la Central Tèrmica d'Enron a Móra la Nova, l'aprovació de la qual ha ajornat el conseller en cap, Artur Mas. Sota aquests projectes concrets, però, hi ha la indignació de molts habitants de les Terres de l'Ebre (Montsià, Ribera d'Ebre, Baix Ebre i Terra Alta) i el Priorat, que senten que sempre els hi toca rebre a ells els projectes més amenaçadors. Al costat d'ecologistes i conservacionistes que reclamen tota una nova cultura de l'energia i de l'aigua —més basada en l'aplicació de mesures d'estalvi que no a adequar la producció d'energia a les previsions de demanda— a la

manifestació hi havia veïns que acceptarien una tèrmica petita o alguns parcs eòlics, però que es neguen a admetre un allau d'instal·lacions energètiques en un territori que intenta basar el seu creixement en altres sectors, com ara la fruita dolça, el vi, el turisme rural o la indústria del moble.

Entre els veïns, a més, creix la sensació que l'Ebre i Barcelona —ciutat-símbol dels poders econòmics i polítics de Catalunya— estan més separats que no sembla.

En el fons, les protestes van més enllà dels projectes concrets i són un crit per fer-se escoltar allà on es prenen les decisions, per demanar el tan gastat “equilibri territorial” i exigir infraestructures d'una altra classe. Que és exactament el mateix que demanaven les conclusions de l'*Anuari econòmic 2000* de Caixa Catalunya: una organització institucional d'aquestes comarques i més infraestructures públiques perquè l'economia privada de les Terres de l'Ebre pugui enlairar-se (vegeu el requadre a la pàgina 23).

L'Ebre per davant. Les primeres mobilitzacions en defensa de l'Ebre van començar als anys vuitanta, quan es va anunciar la construcció del minitransvasament a Tarragona, una canalització que abasteix el nord de la demarcació amb 42 hm³ l'any. La Plataforma en Defensa de l'Ebre convocà diversos actes i manifestacions i denuncià que la minva del cabal del riu podia tenir efectes negatius sobre el Delta. Ara, el projecte

Manifestació de Móra d'Ebre a Móra la Nova, el passat 4 de febrer. Unes 25.000 persones, més que el nombre d'habitants de la Ribera d'Ebre, van acudir a l'acte de protesta sota el lema "Prou agressions al territori".

del PP de transvasar 1.050 hm³ a Barcelona, el País Valencià, Múrcia i Almeria ha fet renàixer aquella plataforma amb més força, tot afegint als antics arguments noves dades sobre els efectes econòmics i mediambientals del minitransvasament.

Segons la Comissió Tècnica de la Plataforma, en els últims deu anys, la producció de musclos en la zona del Fangar s'ha reduït a la meitat: dels 2,1 milions de quilos que produïen el 1990 s'ha passat a 1,1 milions en el 2000. L'Associació de Productors de Molluscs i Cultius de la Mar del Golf de Sant Jordi ho confirma en un comunicat: "Cada any les produccions són menors, gràcies al fet que no arriba prou aigua dolça i de qualitat a les nostres badies, és a dir que de sobrants d'aigua res de res". Després de demanar millors infraestructures, els productors manifesten la seva oposició al PHN: "Ens opo-

sem a qualsevol tipus de transvasament i negociació de l'aigua, perquè no hem de veure la destrucció premeditada d'una part important del territori i de la nostra vida".

Com els aqüicultors, la pesca també es beneficia de l'aigua de l'Ebre, que baixa carregada de sediments i que s'enriqueix de nutrients en passar pel mateix Delta, per l'acció de l'agricultura. Això fa que les badies del Delta tinguin una producció biològica deu vegades més gran que la mar que la circumda.

La baixada del cabal del riu fa que hi entri l'anomenada falca salina, aigua salada que penetra riu amunt sota una capa d'aigua dolça. Segons diu Manel Tomàs, de la Plataforma de Defensa de l'Ebre, la falca salina ja arriba normalment a l'illa de Gràcia (vegeu el mapa de la pàgina 22), prop d'Amposta. N'és una prova que s'hi poden pescar peixos d'aigua salada, en aquesta zona. Els

mesos d'estiu, però, l'aigua dolça porta menys força i la falca salina arriba a l'illa dels Bous, prop de Tortosa, i 40 quilòmetres riu amunt.

D'altra banda, el minitransvasament no ha comportat gaires beneficis als habitants de les Terres de l'Ebre. La Comissió Tècnica de la Plataforma també destaca que, des del 1991, poc després de construir-se el minitransvasament, fins el 1998, la població de les comarques del Camp de Tarragona va augmentar un 11,5%, mentre que la de les Terres de l'Ebre només va créixer un 0,3%. Les diferències són encara més radicals si s'analitzen les dades de la Ribera d'Ebre, que en vuit anys va créixer un 1,9%, i el Baix Penedès, on gairebé es va duplicar (45%). A sobre, el 48% de la gent que emigra de les Terres de l'Ebre ho fa cap al Camp de Tarragona.

Pel que fa a desenvolupament industrial, el 1994, el 98% de les inversions

fetes a la demarcació de Tarragona van anar cap a les comarques del nord, mentre que les Terres de l'Ebre només en van rebre un 2%.

La Plataforma ha extret aquestes dades de l'Anuari 2000 de Caixa Catalunya i del llibre *L'aigua del Delta. 10 anys del Consorci d'Aigües de Tarragona (CAT)*, que edita aquesta entitat, que és l'encarregada de gestionar el minitransvasament.

Dels avantatges del minitransvasament, teòricament, se n'havien de beneficiar les comunitats de regants del Delta, que cedien part de l'aigua que tenen en concessió. Com que el 1991 l'aigua no podia ser objecte de mercadeig, es va decidir que el pagament de l'aigua es feia en forma de cànon: els consumidors paguen un cànon de 5 ptes./m³ i, a canvi, els regants "cobren" en forma d'inversions en els canals de reg del Delta, els quals necessiten un revestiment de ciment perquè no es perdi l'aigua. Segons la Plataforma, deu anys després, s'hi han invertit 23.427 milions, però hi ha una gran part de la xarxa secundària i terciària de canals que no han estat revestits i que costaria, afirmen, una inversió de 12.000 milions. De moment, segons les mateixes fonts, l'única finca on totes les obres s'han executat és la que administra Joel Bonet, el president de la Comunitat de Regants de l'Esquerra de l'Ebre. Com ja va explicar EL TEMPS (vegeu núm.

785) aquesta comunitat té un funcionament arcaic i antidemocràtic, ja que els regants tenen més vots com més terra posseeixen i, a més, aquests vots es poden delegar. Contra el seu president, Joel Bonet, es van presentar el 1996 quatre querelles pel presumpte delictes de malversació de cabals públics, segons les quals es va apropiat d'un total de 52 milions de pessetes. Segons algunes fonts, el jutjat número 1 de Tortosa

resoldrà aquesta querella en els pròxims mesos.

Precisament ara, els regants, amb Bonet al capdavant, han fet la proposta de cedir part de l'aigua del transvasament, 400 hm³, de la que tenen en concessió, amb la qual cosa només se sostraurien de l'Ebre 650 hm³. Una solució únicament estètica ja que, al capdavant, l'aigua que arriba a la mar es reduirà igualment en 1.050 hm³.

La Generalitat, per la seva banda, demana que el transvasament es redueixi

1.050 hm³ no incrementarà la salinització del Delta i per això s'ha proposat que s'estudiï un regim d'exploració dels embassaments de Mequinensa i Ribarroja que, juntament amb una detracció molt menor, pal·liï els efectes de la falca salina".

A més, la Generalitat de Catalunya exigeix que el PHN prevegi unes inversions de 231.000 milions de pessetes per a les Terres de l'Ebre i 251.500 milions a la resta del Principat. Per ara, el PHN que ha projectat el govern del PP no dedica ni una pesseta a l'Ebre, i a la resta de Catalunya hi aboca només un 6% dels 3 bilions previstos per a tot l'estat: 183.000 milions, concretament.

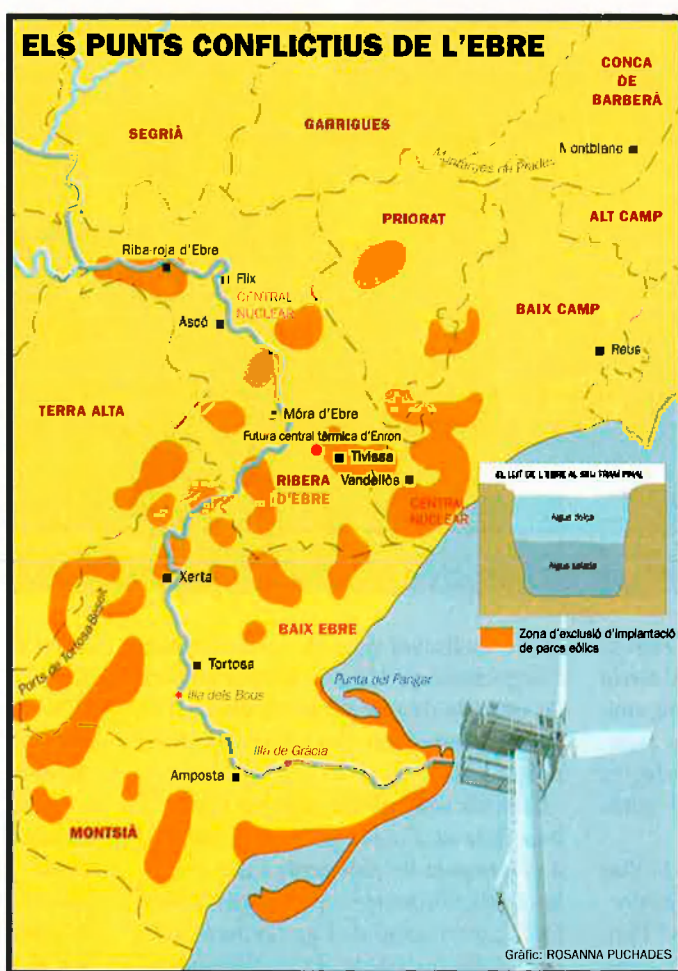
La tèrmica més gran d'Europa.

Les agressions contra l'Ebre no vénen únicament del transvasament. Un altre dels projectes polèmics al sud del Principat, la instal·lació de la central tèrmica de cycle combinat de l'empresa nord-americana Enron consumirà cada dia, segons la Plataforma de la Ribera d'Ebre, 72 milions de litres d'aigua, dels quals 57 milions s'evaporaran pels alts fumerals. Aquesta aigua representa el consum d'una ciutat de mig milió d'habitants un dia, segons Toni Borrell, de la Plataforma de la Ribera.

La central tèrmica que Enron projecta per Móra la Nova utilitzarà gas natural per crear l'energia i tindrà una potència de 1.600 MW. Això, diu Toni Borrell, la convertirà en la més gran de tot Europa. Cal recordar que, plegades, les dues centrals nuclears d'Ascó tenen una potència de 2.000 MW.

Enron ha seleccionat Móra perquè la zona ofereix un gasoducte —que li porta la primera matèria—, una xarxa d'evacuació de l'energia —el cablatge elèctric— i l'aigua necessària per a refrigerar.

a aquests 400 hm³ de les concessions dels regants i 200 hm³ més. La directora de l'Agència Catalana de l'Aigua, Marta Lacambra, ha declarat a EL TEMPS que celebra "que finalment s'hagi aprovat el Pla Hidrològic Nacional" però no està d'acord que "tot se centri sobre una única alternativa: l'Ebre, i amb una quantitat tan important: 1.050 hm³". Segons Lacambra, "no hi ha ningú que pugui assegurar que una detracció de

Gràfic: ROSANNA PUCHADES

La manca d'infraestructures públiques frena l'economia de l'Ebre

Segons l'*Anuari Econòmic Comarcal 2000* de Caixa Catalunya, les coses, a les Terres de l'Ebre, no evolucionen com estava previst. Amb 156.000 habitants, segons el cens de 1999, les Terres de l'Ebre pateixen un estancament demogràfic que contrasta amb les previsions fetes pel Pla Director Territorial de Catalunya, que augurava que aquestes comarques protagonitzarien un dels augments de població més importants del Principat. No ha estat així: entre el 1981 i 1999 la Ribera d'Ebre i la Terra Alta perden habitants i el Baix Ebre i el Montsià en guanyen, anualment, menys d'un 0,5%. Unes dades, doncs, que no són millors que les xifres globals de població a Catalunya.

I l'economia no va millor: el 1992, les Terres de l'Ebre van generar el 2,92% del PIB català i el 1999 només aportaren el 2,79% del PIB total del Principat. I això és així tot i que la Ribera d'Ebre té un PIB per habitant que gairebé duplica el PIB per habitant de Catalunya, com a conseqüència de les dues centrals nuclears i les diverses centrals hidroelèctriques que s'hi ubiquen.

Es que les Terres de l'Ebre no són prou dinàmiques? No és això el que diu el Servei d'Estudis de Caixa Catalunya en l'anuari abans esmentat. Després de comparar el PIB real amb el PIB potencial —el potencial de desenvolupament de la zona— els experts treuen una altra conclusió: “Durant el període 1992-1998 el PIB real, és a dir, l'efectivament generat en el si de les quatre comarques que formen part de les Terres de l'Ebre, se situa per sobre del potencial. Això

indica que el dinamisme econòmic de la zona ha estat superior al seu potencial de desenvolupament, que queda determinat per la participació dels factors públics. La major dimensió del PIB real respecte al potencial de desenvolupament indica que els factors públics, especialment l'estructura productiva i la dotació d'infraestructures, han actuat com un fre al dinamisme econòmic de la zona”.

Per acabar, l'anuari diu que “El creixement sostenible de la zona depèn, en bona part, de la capacitat de les seves empreses d'assolir nivells de productivitat més elevats, i en aquest sentit les infraestructures, pel seu caràcter de bé públic, generen externalitats positives sobre l'entorn territorial on estan ubicades i fan, al capdavant, que les seves empreses siguin més productives i competitives”.

A partir d'aquesta anàlisi el servei d'estudis de Caixa Catalunya defineix una estratègia basada en la millora de les comunicacions per carretera, ferrocarril i via marítima; diversificar l'estructura sectorial de la seva economia, amb l'impuls, per exemple, del turisme; i potenciar l'ensenyament i la institucionalització de les Terres de l'Ebre.

Pel que fa al dèficit d'infraestructures, l'anuari destaca la saturació de la N-340 que uneix Barcelona i València i el fet que l'alternativa, l'A-7, sigui de peatge; critica que l'Euromed no s'aturi a l'estació de l'Aldea; dóna molta importància a la creació d'un port comercial a Alcanar o a Sant Carles i d'una estació terminal de mercaderies a l'Aldea, que ja està projectada. À. M.

El sector del vi és un dels més actius a la Terra Alta i el Priorat.

GENERALITAT DE CATALUNYA

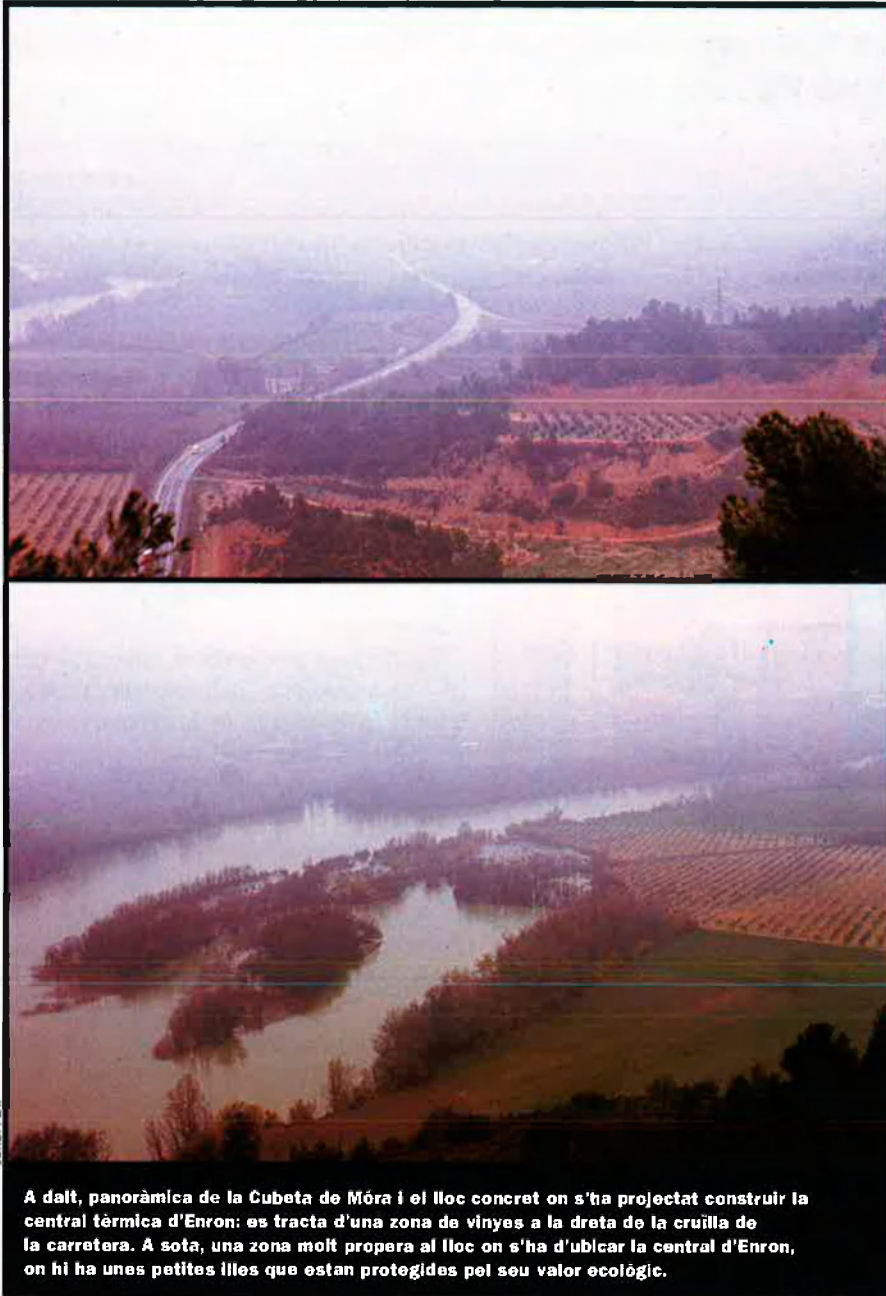
L'oposició popular a aquest projecte ha fet que el govern de la Generalitat el paralitzi durant dos mesos. Segons explica el director general de Qualitat Ambiental, Josep Maria Pelegrí, “el conseller de Medi Ambient, Felip Puig, va creure oportú, en la reunió que va mantenir amb els membres de la plataforma, de prorrogar l'expedient d'Enron durant un termini de dos mesos per tal de rebre els màxims comentaris, informes, informacions i documentacions que es volguessin aportar a l'expedient”.

Els portaveus de les Plataformes de la Ribera d'Ebre i del Priorat —aquesta comarca s'ha afegit a les crítiques a Enron

i al mapa edic— temen que la central tèrmica provoqui pluja àcida en la zona on es vol ubicar, la Cubeta de Móra, i en la comarca veïna del Priorat. Segons Roser Vernet, de la Plataforma del Priorat, “és veritat que aquesta central, que funciona amb gas, és menys contaminant que les que funcionen amb carbó o gasoli, però no és innòcua”. Les centrals de gas no provoquen pluja àcida de sofre com les de gasoli, però sí de nitrogen, segons Vernet. A banda d'això, la central té previst funcionar amb gasoli de tant en tant, ja que, “se'ls ha limitat l'ús d'aquest combustible a 50 dies l'any i mai més de cinc dies seguits”.

Vernet tem que el Priorat quedi afectat per les pluges àcides, de sofre o de nitrogen, ja que en aquesta comarca acostuma a ploure quan rep vent del sud-oest, que és, precisament, on s'hi pensa instal·lar l'Enron. “Això —explica Roser Vernet— provocaria, a termini mitjà, una desertització del terreny, ja que la pluja àcida fa que l'aigua s'evapori molt més ràpidament”.

Segons Josep Maria Pelegrí, en canvi, tots els informes redactats per Medi Ambient sobre la central d'Enron són totalment fiables: “El departament disposa de personal qualificat en relació amb la capacitat tècnica per avaluar aquest projecte. De l'anàlisi que se n'ha

A dalt, panoràmica de la Cubeta de Móra i el lloc concret on s'ha projectat construir la central tèrmica d'Enron: es tracta d'una zona de vinyes a la dreta de la cruïlla de la carretera. A sota, una zona molt propera al lloc on s'ha d'ubicar la central d'Enron, on hi ha unes petites illes que estan protegides pel seu valor ecològic.

fet es desprèn el resultat i les conclusions plasmades en la proposta de resolució. A més, s'han encarregat dos informes a institucions alienes al departament, com són el CREAM –el Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals– i la Universitat Politècnica de Catalunya, que avalen absolutament les tesis i les conclusions dels tècnics del departament”.

Pel que fa a les dades sobre la boira a la Cubeta de Móra, Pelegrí afirma que els resultats de l'informe han estat contrastats i són correctes: “El Servei de

Meteorologia de Catalunya disposa d'una base de dades climàtica que, juntament amb els estudis elaborats al respecte, ens permeten concloure que la resolució adoptada és tècnicament correcta, i que s'ha pres amb tot el coneixement de la realitat de la zona”.

Però la qüestió que més desconfiança ha despertat entre els ebrenca és que se'ls anunciï la instal·lació de centrals eòliques per a evitar les emissions de diòxid de carboni (CO₂) i que després s'intenti aprovar la construcció d'aquesta central tèrmica que, segons Toni

Borrell, emetrà 580 tones de CO₂ cada hora.

El vent no bufa a gust de tots. El Mapa d'Implantació de l'Energia Eòlica a Catalunya que es va presentar el novembre passat estableix quines zones són susceptibles de tenir centrals eòliques, quines zones estan excloses i quines zones són compatibles amb els aerogeneradors sempre que n'hi hagi un estudi d'impacte ambiental favorable. El que ha ferit els veïns de les Terres de l'Ebre és que, novament, hi veuen un greuge comparatiu amb la resta de Catalunya: els futurs parcs naturals dels Ports i de Montsant-Muntanyes de Prades tindran zones compatibles amb centrals eòliques si hi ha un estudi d'impacte ambiental favorable, però la resta de parcs naturals de Catalunya en quedaran exclosos, amb estudi o sense. I als paratges protegits pel Pla d'Especial Interès Natural (PEIN) també podran instal·lar-s'hi aerogeneradors.

La mesura, a més, arriba quan les zones afectades pel Mapa –el Priorat, la zona del Montsant i la Terra Alta– aposten per altres sectors, com ara el vi i el turisme rural, que no casen amb les agressions al paisatge.

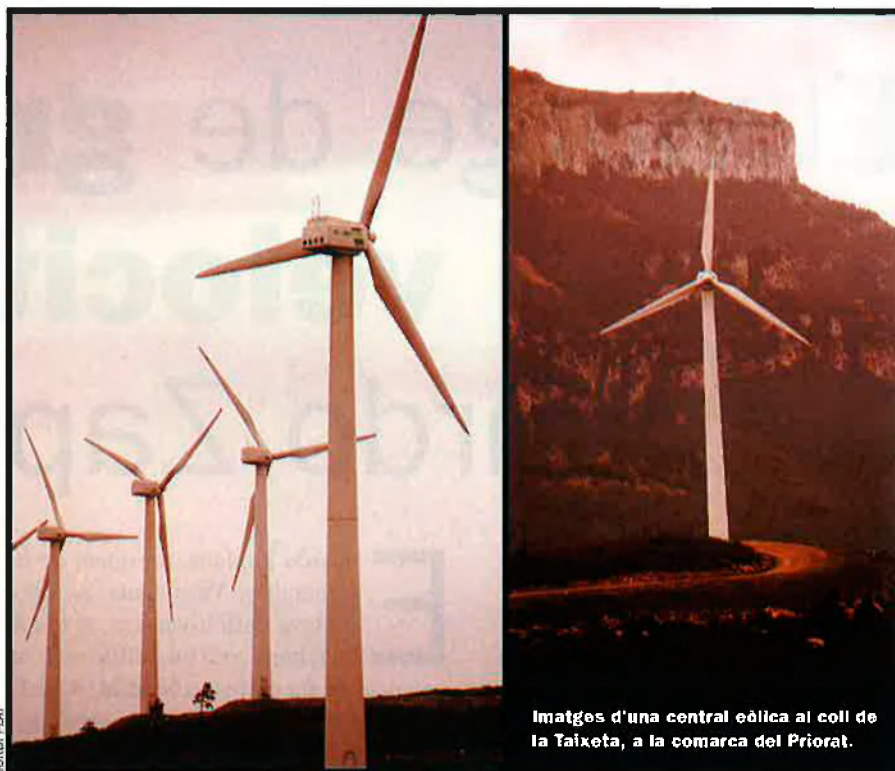
Roser Vernet, de la Plataforma del Priorat, afirma que “el mapa presenta unes zones excloses i unes zones compatibles que fan unes corbes estranyes que només es justifiquen per una raó: responen als projectes que ja estan previstos abans de fer els parcs naturals”.

Per contra, segons el director general de Planificació Ambiental, Josep Bou, els espais naturals estaran més i millor: “El nivell de protecció dels espais naturals, gràcies al mapa eòlic, serà molt més conservacionista que el precedent. Fins ara, els espais naturals protegits no estaven directament exclosos de la implantació de parcs eòlics i s'exigia una avaluació d'impacte ambiental per tal de poder prendre una decisió. El mapa d'implantació ambiental de l'energia eòlica a Catalunya que ha proposat la Generalitat és clarament conservacionista: prohibeix directament la implantació de parcs eòlics en el 57% de la superfície del PEIN i la prohibeix, també, en grans zones fora dels espais naturals

protegits (el 44% de la zona incompatible està fora del PEIN). Pel que fa a la resta, manté el règim d'avaluació d'impacte ambiental obligatori que amplia més enllà del PEIN".

Les Plataformes, en canvi, defensen que un informe intern del Departament de Medi Ambient establiria que no calia tocar cap paratge protegit per aconseguir l'energia necessària que s'assigna als aerogeneradors, 1.000 MW. Josep Bou, en canvi, explica que en l'elaboració del mapa hi ha hagut diferents moments i que "un dels primers escenaris va consistir a superposar el mapa més restrictiu possible amb la relació de sol·licituds de parcs eòlics que al llarg d'aquests anys s'han formulat en algun moment". En aquell moment, afirma Bou, "es podia atènyer 1.200 MW fora del PEIN", però "aprofundint-hi més, de seguida es va constatar que la major part dels projectes fora del PEIN, malgrat que es trobin amb moltes menys dificultats quant a la tramitació, no han tirat endavant en els darrers anys perquè els promotors no acaben de veure clara la seva viabilitat per dades de vent suficients". Per tant, segons Bou, "l'estudi aprofundit demostra que la potència instal·lable a Catalunya fora del PEIN és molt inferior a la que es va estimar en un primer moment del procés d'avaluació".

Al Priorat i la Terra Alta, on es concentren més d'un terç dels projectes de parcs eòlics sol·licitats a tot Catalunya, el sector vitivinícola i el del turisme rural s'han aixecat contra la proliferació d'aerogeneradors. Carme Ferrer, dels cellers Bàrbara Forés, a la Terra Alta, ho explica: "El fet que tinguem un territori gairebé intacte té coses negatives però no podem permetre que es malmetin els aspectes positius que té, com el valor paisatgístic dels Ports o de la serra de Pàndols". Els consells reguladors de les denominacions d'origen (DO) Priorat i Terra Alta s'han manifestat en contra del Mapa Eòlic i la tèrmica d'Enron. "Nosaltres -sentència Carme Ferrer- tenim un celler i el nostre millor mitjà d'expressió és la terra". Per aquest sector, el paisatge és la marca i temen que tot allò que vagi contra l'entorn natural els acabi perjudicant. De fet, alguns

Imatges d'una central eòlica al coll de la Talxeta, a la comarca del Priorat.

productors de fruita dolça de la Ribera d'Ebre asseguren que se'ls ha negat la DO perquè tenen les centrals d'Ascó molt a prop.

Ferrer coneix una zona francesa de producció de garnatxa que se'n va anar en orris per la construcció d'instal·lacions energètiques a la vora, i Roser Vernet explica el cas d'una DO francesa de vi que té els dies comptats perquè està envoltada de diverses autopistes.

Tots els membres de la Plataforma, per això, deixen molt clar que la seva lluita no és contra l'energia eòlica sinó per una distribució dels aerogeneradors racional, respectuosa amb els paratges protegits i territorialment equilibrada.

Al Priorat i a la Terra Alta aquesta lluita ha xocat amb alguns ajuntaments, que havien rebut ofertes d'algunes empreses per instal·lar centrals eòliques en els seus termes municipals. Segons Roser Vernet, això passa perquè "hi ha petits ajuntaments que tenen problemes de finançament i ara s'hi han creat expectatives de guanyar diners de forma relativament fàcil amb els parcs eòlics".

El debat del desenvolupament. La manifestació de Móra, d'altres actes de protesta menys massius i moltíssimes as-

semblees locals i comarcals han aconseguit paraitzar momentàniament la central d'Enron i que els partits polítics, els sindicats, les associacions de productors i la Generalitat comencin a parlar del model de desenvolupament que les Terres de l'Ebre i el Priorat necessiten. De fet, a la manifestació de diumenge, 25 de febrer, a Barcelona, s'han sumat més de cent entitats, i ha rebut el suport de tots els sindicats, tots els grups ecologistes i també del PSC, ERC i IC-V.

El mateix director general de Qualitat Ambiental, Josep Maria Pelegrí, ha declarat a EL TEMPS que cal "encetar un debat obert i tranquil amb tots els agents implicats sobre el model de desenvolupament més adequat per a les Terres de l'Ebre".

I el conseller en cap, Artur Mas, va convocar divendres passat, dia 16, tots els agents implicats per escoltar les veus de les Terres de l'Ebre. Els representants de les Plataformes, però, van qualificar la reunió de "precipitada" i van declinar la invitació. La veritat és que abans de visitar el Palau de la Generalitat, les Plataformes es volen fer sentir pels carrers de Barcelona.

Àlex Milian